

KURUMSAL YÖNETİMİN KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE ETKİSİNDE DENETİM KOMİTESİNİN DÜZENLEYİCİ ROLÜ

MODERATING ROLE OF THE AUDIT COMMITTEE IN THE EFFECT OF CORPORATE GOVERNANCE ON CORPORATE SUSTAINABILITY

Dr. Meryem USLU

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Altuntaş MYO, meryem.uslu@dpu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sürdürülebilirlik, Denetim Komitesi</p> <p>Geliş Tarihi: 01.11.2022</p> <p>Revizyon Tarihi: 15.12.2022</p> <p>Kabul Tarihi: 22.12.2022</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p> <p>© 2022 İGAR Tüm hakları saklıdır.</p>	<p>Kurumsal sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında kurumsal yönetim stratejik açıdan büyük öneme sahiptir. Yönetim kurulunun bir alt komitesi olarak da denetim komitesi sürdürülebilirliğin iyileştirilmesine katkı sağlayan önemli faktörlerden birisidir.</p> <p>Bu araştırmada yönetim kurulu özelliklerinin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesinin düzenleyici rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Borsa İstanbul 100 Endeksinde işlem gören 76 işletmenin yönetim kurulu özellikleri (büyüklüğü, bağımsızlığı, CEO ikiliği), denetim komitesi özellikleri (büyüklüğü, toplantı ve rapor sayısı) ve kurumsal sürdürülebilirlik puanları elde edilmiştir. Yapılan regresyon analiz sonucunda yönetim kurulu bağımsızlığı ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve pozitif yönde, CEO ikiliği ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki tespit edilmiş ancak; yönetim kurulu büyüklüğü ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca denetim komitesinin düzenleyici etkisi Process Makro ile test edilmiştir. Analiz sonucunda denetim komitesi büyüklüğünün, toplantı sayısının ve rapor sayısının, CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik etkisinde düzenleyici rolünün olduğu sonucuna varılmıştır.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: Corporate Governance, Corporate Sustainability, Audit Committee</p> <p>Received: 01.11.2022</p> <p>Revised: 15.12.2022</p> <p>Accepted: 22.12.2022</p> <p>Article Classification: Research Article</p> <p>© 2022 JBER All rights reserved.</p>	<p>Corporate governance has a great strategic importance in the formation of a corporate sustainability culture. As a sub-committee of the board of directors, the audit committee is one of the important factors contributing to the improvement of sustainability. In this research, it is aimed to examine the moderating role of the audit committee in the effect of the characteristics of the board of directors on corporate sustainability performance. For this purpose, the characteristics of the board of directors (size, independence, CEO duality), audit committee characteristics (size, number of meetings and reports) and corporate sustainability scores of 76 companies traded in the Borsa Istanbul 100 Index were obtained. As a result of the regression analysis, a significant and positive relationship was found between the independence of the board of directors and corporate sustainability, and a significant and negative relationship between the CEO duality and corporate sustainability; No significant relationship was found between the size of the board of directors and corporate sustainability. In addition, the moderating effect of the audit committee was tested with Process Macro. As a result of the analysis, it was concluded that the size of the audit committee, the number of meetings and the number of reports have a moderating role in the corporate sustainability impact of the CEO duality.</p>

Atıf/ to Cite (APA): Uslu, M. (2022). Kurumsal yönetimin kurumsal sürdürülebilirliğe etkisinde denetim komitesinin düzenleyici rolü. *İşletme Ve Girişimcilik Araştırmaları Dergisi*, 2022(1), 1-12

1. GİRİŞ

İşletmeler ürettikleri mal ve hizmetler aracılığıyla gerek ulusal gerekse uluslararası alanda ülke ekonomilerine önemli katkı sağlarlar. Ancak küresel anlamda artan rekabet ortamı beraberinde çeşitli sorunları da getirmiştir. Bunlardan en önemlisi işletmelerin faaliyetleri sonucu çevresel ve sosyal kaynakların kullanılması esnasında ihtiyatlı davranılmamasıdır. Kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları bu problemi çözmek ve işletmelere değer katmak amacıyla ortaya çıkmıştır. İşletmelerin yayınladıkları sürdürülebilirlik raporları, hizmet ettikleri çevreye daha duyarlı faaliyette bulduklarının bir göstergesidir. Ayrıca şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlama açısından da bakıldığında sürdürülebilirlik, kurumsal yönetimin bir gereğidir. Özellikle kurum hissedarları, çalışanları ve finans kuruluşları, işletmelerden daha şeffaf, sorumlu ve hesap verebilir yapıda olmalarını beklemektedir.

Uluslararası düzeyde sürdürülebilirlik uygulamalarındaki gelişmelerin bir yansıması olarak, ülkemizde de sürdürülebilirlik anlayışının işletmeler tarafından benimsenmesi, en etkili değer yaratma aracı haline gelmiştir. Bu doğrultuda Türkiye’de sürdürülebilirlik uygulamalarının artırılması ve işletmeler tarafından bu anlayışın daha iyi benimsenmesi amacıyla özellikle Borsa İstanbul’da işlem gören işletmelerde BİST Sürdürülebilirlik Endeksi oluşturulmuştur (www.borsaistanbul.com).

Bu araştırmanın temel amacı BİST-100’de yer alan işletmelerde kurumsal yönetim özelliklerinin kurumsal sürdürülebilirliğe etkisi açıklanması ve denetim komitesinin rolünün incelenmesidir. Buna göre Türkiye’de Borsa İstanbul 100 Endeksinde yer alan işletmelerin yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı ve CEO ikiliği tespit edilmiştir. Sonrasında Borsa İstanbul ile Refinitiv Enformasyon Limited Şirketi (Refinitiv) arasında yapılan anlaşma kapsamında BİST Sürdürülebilirlik endeksindeki işletmelerin sürdürülebilirlik değerlendirme notları elde edilmiştir. Ayrıca bu işletmelerin denetim komitesi ile ilgili özelliklerinden denetim komitesi büyüklüğü, toplantı sayısı ve rapor sayısına ait bilgilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler ışığında işletmelerin kurumsal yönetim özellikleri ile kurumsal sürdürülebilirlik performansları arasındaki ilişki incelenmiş, ayrıca bu ilişkide denetim komitesinin rolü açıklanmıştır. İşletmelerin etkin bir sürdürülebilirlik anlayışının benimsenmesinde kurumsal yönetim ve denetim komitesinin sahip olduğu önem üzerinde durulmuştur.

Konunun daha iyi kavranması için araştırmayla ilgili kavramsal çerçeve ve literatür özeti aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ÖZETİ

Araştırmanın bu bölümünde işletmelerde kurumsal yönetim ve yönetim kurulu özellikleri, kurumsal sürdürülebilirlik ve denetim komitesi kavramsal açıdan ele alınarak bu kavramlar arasındaki ilişki incelenmiş ve ayrıca bu konularla ilgili literatüre yer verilmiştir.

2.1. Kurumsal Yönetim ve Kurumsal Sürdürülebilirlik İlişkisi

Kurumsal yönetim, işletme yönetimi ve diğer yönetim kademeleri, paydaşlar ve yasal menfaat sahipleri olmak üzere, bu tüm unsurlar arasındaki ilişki düzenleyerek özellikle hissedarları korumayı amaçlar. Bunun yanında yatırımcılar açısından işletmeye olan güveninin artırılmasında, sürdürülebilir bir ekonomik performans açısından da önemli bir yere sahiptir (Selimoğlu ve Yazıcı, 2021: 116). Kurumsal yönetim aynı zamanda hissedarların çıkarlarının korunması ve hedeflerinin karşılanmasını sağlamak için prosedürlerin izlenmesi, kontrol edilmesi ve optimize edilmesi görevini yerine getirerek işletme değerini maksimize edilmesine katkı sağlar (Bunget vd., 2020: 3).

Kurumsal sürdürülebilirlik de *“işletmelerde uzun vadeli değer yaratmak amacıyla, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleri ile birlikte işletme faaliyetlerine ve karar*

mekanizmalarına uyarlanması ve bu konulardan kaynaklanan risklerin yönetilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (www.borsaistanbul.com). Tanımdan da anlaşılacağı üzere işletmelerin uzun vadeli ve sürdürülebilir bir katma değer elde edebilmesinin temel şartı, kurumsal yönetim ve kurumsal sürdürülebilirlik anlayışının tüm işletme faaliyetlerine birlikte yerleştirilmesidir. Kurumsal sürdürülebilirlik, etkinlik ve verimliliğin yanı sıra çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte işletme sahipleri için değer yaratmaya ve işletme verimliliğine de odaklanan stratejik bir yaklaşımdır (Kocmanová, Hřebíček ve Dočekalová, 2011: 546).

Kurumsal yönetim ile kurumsal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda etkin bir kurumsal yönetim mekanizmasının işletmelerin hedeflerine ulaşmasında ve katma değer yaratmasında önemli yer tuttuğu, aynı zamanda kurumsal sürdürülebilirlik performansını da olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır. Buna göre kurumsal yönetim ile kurumsal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar şu şekildedir:

Michelon ve Parbonetti (2012) çalışmalarında yönetim kurulu düzeni, yapısı ve CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik açıklamaları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik açıklamaları üzerinde önemli rol oynadığı vurgulanmıştır.

Shrivastava ve Addas (2014) çalışmalarında kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik performansı üzerinde herhangi bir etkiye sahip olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma kapsamında 500 tane işletmenin verileri dâhil edilmiştir. Araştırma sonucunda daha iyi bir kurumsal yönetime sahip olan işletmelerin daha yüksek sürdürülebilirlik skoruna sahip olduğu, benzer şekilde kurumsal yönetim yapısı iyi olan işletmelerin sürdürülebilirlik politikalarına ve standartlarına daha iyi uyum sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Janggu ve arkadaşları (2014) da çalışmalarında Malezya’da halka açık 100 işletmede iyi bir kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik açıklamaları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda yönetim kurulu büyüklüğü, profesyonellik ve yönetim kurulu atamasının sürdürülebilirlik açıklaması üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sar (2018) çalışmasında kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik performansına etkisini araştırmıştır. İşletmelerde kurumsal yönetim yapısının, açıklamalarının, ilişkili taraf işlemlerinin, hissedar hakları ve yönetim kurulu prosedürlerinin, sürdürülebilirlik performansına olan etkisi araştırılmış, sürdürülebilirlik performansı çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan değerlendirilmiştir. 112 işletmenin verileriyle yürütülen araştırmada, kurumsal yönetim endeksi yüksek olan işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ong ve Djajadikerta (2018) araştırmasında Avustralya’da faaliyet gösteren işletmelerde kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik raporlaması üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Araştırmada toplam sürdürülebilirlik açıklamaları ile ekonomik, çevresel ve sosyal yönünün, kurumsal yönetim mekanizmaları ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda sürdürülebilirlik açıklamaları ile yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığı, birden fazla yönetici olması ve kadın yöneticinin oranları arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Hussain, Rigoni ve Orij (2018) araştırmalarında kurumsal yönetim mekanizmalarının sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisi incelemiştir. Araştırmada ABD merkezli işletmelerde sürdürülebilirlik raporları içerik analizi ile incelenmiş ve sürdürülebilirlik performansları ölçülmüştür. Sonrasında işletmelerin yönetim kurulu özelliklerinden yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız üye sayısı, CEO ikiliği, kadın üye sayısı ile sürdürülebilirlik performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda kurumsal yönetimin sürdürülebilirlik performansını olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur.

Mahmood vd. (2018) araştırmalarında kurumsal yönetimin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açıklamaları üzerindeki herhangi bir etkiye sahip olup olmadıklarını incelemişlerdir. Araştırma kapsamına Pakistan Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı 100 işletmenin 2012-2015 yılları arasındaki bilgileri dâhil edilmiştir. Sonuç olarak kurumsal yönetimin işletmelerde sürdürülebilirlik açıklamalarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Munir ve arkadaşları (2019) da çalışmalarında kurumsal yönetim ve kurumsal sürdürülebilirliğin işletmenin finansal performansı üzerindeki etkisini incelemiş aynı zamanda kurumsal yönetim uygulamalarının işletmenin sürdürülebilirlik performansını iyileştirip iyileştirmedini araştırmışlardır. Avustralya Menkul Kıymetler Borsasında listelenen 425 işletmenin verileriyle yürütülen araştırma sonucunda, kurumsal yönetimin kurumsal sürdürülebilirliği olumlu yönde etkilediğini ve kurumsal sürdürülebilirlik performansının da iyileştirilmiş bir finansal performansı sağladığını bulmuşlardır.

Tuan (2019) alışmasında yönetim kurulu özelliklerinin sürdürülebilirlik raporları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 2016 yılı sonu itibariyle BİST-100'de yer alan 66 tane finansal olmayan işletme verisi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yönetim kurulu büyüklüğü ve yabancı ye sayısı ile sürdürülebilirlik raporları arasında belirgin pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Setyahadi ve Narsa (2020) araştırmalarında kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik ilişkisini teorik açıdan incelemiştir. Araştırmada iyi bir kurumsal yönetimin nasıl olması gerektiği noktasında öneriler geliştirmiş, ayrıca işletmelerde iyi bir kurumsal yönetim mekanizmasının oluşturulması sürdürülebilirliği olumlu yönde etkileyeceğini vurgulamıştır.

Düzer (2020) alışmasında kurumsal yönetim, kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal performans ilişkisini araştırmıştır. Kurumsal yönetim endeksinde yer alan işletmelerin 2015-2019 yıllarına ait finansal performansları, kurumsal yönetim endeksinde ve sürdürülebilirlik endeksinde yer alıp almamasına göre karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda her iki endekse giren işletmelerin kurumsal yönetim derecelendirme notları, sadece kurumsal yönetim endeksinde yer alan işletmelerin ortalamasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Köse (2021) de çalışmasında BİST-100'de işlem gören 28 tane işletmenin kurumsal yönetim özellikleri ile çevresel, sosyal ve yönetişim (ESG) açıklama skorları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yönetim kurulu bağımsız ye sayısı ile ESG skorları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu buna karşılığ denetim komitelerinin toplantı sayısı ve denetim komitesi ye sayısı ile ESG skorları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Chandrakant ve Rajesh (2022) alışmalarında sosyal sürdürülebilirlik, kurumsal yönetim ve kurumsal sürdürülebilirlik ilişkisini araştırmıştır. Araştırma Thomson Reuters'in ESG puanlarında listelenen 1820 işletmenin verileriyle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda sosyal sürdürülebilirliğin kurumsal yönetim üzerinde ve buna bağlı olarak işletmelerin genel sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan literatür taraması sonucunda tüm çalışmalarda da görüldüğü üzere kurumsal yönetim ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında önemli bir bağlantı olduğu söylenebilir. Buna göre kurumsal yönetim uygulamaları iyileştirildike işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik performansının da olumlu yönde olacağı beklenmektedir.

Bu araştırmada kurumsal yönetim ile sürdürülebilirliğin etkisi üzerinde denetim komitesinin sahip olduğu role de odaklanılmış ve bu konuya ilişkin bilgilere ve çalışmalara yer verilmiştir.

2.2. Denetim Komitesi ve Kurumsal Sürdürülebilirlik İlişkisi

İşletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik performansının sağlanmasında iyi oluşturulmuş kurumsal yönetim mekanizmasının yanında denetim komitesine de ihtiyaç vardır. Bir diğer ifadeyle işletmelerde sürdürülebilirlik performansını etkileyen en önemli unsurlardan biri de denetim komitesidir.

İyi bir kurumsal yönetim çerçevesinin en önemli şartı, kritik durumlara müdahale eden ve işletme ortaklarının ve paydaşlarının çıkarlarını koruyan uygun kontrol mekanizmasının oluşturulmasıdır. Bu da denetim komiteleri aracılığıyla sağlanır. Denetim komitesinden beklenen, yönetim kurulu gözetimini geliştirmesi, finansal raporların kalitesini arttırması, bilgi asimetrisi sorununun azaltılması, denetçilerin bağımsızlığının sağlanması, risk yönetimi işlevinin geliştirilmesi ve finansal performansı arttırmasıdır (Buallay ve Al-Ajmi, 2018: 252).

İşletmeler için stratejik öneme sahip olan denetim komitesi kurumsal sürdürülebilirlik kültürünün sağlanmasında da büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda denetim komitesi bağımsızlık, uzmanlık ve gözetim yoluyla sürdürülebilirlik raporlarının iyileştirilmesine önemli katkılar sağlar (Al-Shaer ve Zaman, 2018: 973).

Literatür incelendiğinde denetim komitesi ile kurumsal sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi farklı kriterlere göre değerlendiren çalışmaların var olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar şu şekilde sıralanmıştır:

Madi, İshak ve Manaf (2014) Malezya Borsasına kayıtlı işletmelerde denetim komitesi ile kurumsal bilgilerin gönüllü açıklamaları üzerindeki etkisini incelemiş ve araştırma sonucunda denetim komitesi bağımsızlığı, büyüklüğü ve birden fazla yönetici olması ile kurumsal gönüllü açıklama arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Setiany vd. (2017) de araştırmalarında denetim komitesi özellikleri ile gönüllü finansal açıklama arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada gönüllü açıklama düzeyinin denetim komitesi büyüklüğüne, bağımsızlığına ve denetim komitesi üyelerinin ortalama görev sürelerine bağlı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Buallay ve Aldhaen (2018) çalışmalarında denetim komitesi özelliklerinden denetim komitesi büyüklüğü, bağımsız üye sayısı ve toplantı sayısının ile sürdürülebilirlik açıklamaları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma kapsamına Körfez ülkelerindeki 59 tane bankanın 2013-2017 yılları arasındaki verileri dâhil edilmiştir. Araştırmada denetim komitesi özelliklerinin (büyüklüğü, bağımsızlığı ve toplantı sayısı) sürdürülebilirlik açıklaması üzerinde önemli düzeyde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Al-Shaer ve Zaman (2018) çalışmalarında denetim komitesinin sürdürülebilirlik raporlarının güvenilirliğine katkısını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda denetim komitesi özelliklerinin sürdürülebilirlik raporlamasının iyileştirilmesine önemli katkılar sağladığı vurgulanmıştır.

Adegboye vd. (2020) araştırmalarında Nijerya Borsasında işlem gören bankalarda denetim komitesi özelliklerinin sürdürülebilirlik açıklamaları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmada denetim komitesi bağımsızlığı ve cinsiyet çeşitliliği ile sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Badawy (2020) de araştırmasında denetim komitesi etkinliği ile kurumsal sürdürülebilir büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda denetim komitesi büyüklüğü, bağımsızlığı ve toplantı sayısının işletmelerin sürdürülebilir büyümesinde önemli bir izleme ve yönetim rolünün olduğu tespit edilmiştir.

Hamidah (2020) çalışmasında iyi bir kurumsal yönetim mekanizmasının bir parçası olarak yönetim kurulu özelliklerinin (yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı ve CEO ikiliği) sürdürülebilirlik raporu açıklama düzeyi ilişkisinde denetim komitesinin düzenleyici etkisini araştırmıştır. Araştırma kapsamında Endonezya Borsasında işlem gören 35 işletmenin 2013-2017 dönemlerinde GRI G4 raporları kullanılmıştır. Araştırmada yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsızlığı ile sürdürülebilirlik raporu açıklama düzeyi arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca denetim komitesinin, yönetim kurulu büyüklüğü ve CEO ikiliği ile sürdürülebilirlik açıklama düzeyi arasındaki ilişkiyi güçlendirdiği tespit edilmiştir.

Acar, Durmaz ve Coşgunaras (2021) sürdürülebilirliği etkileyen finansal ve finansal olmayan faktörleri incelediği araştırmalarında denetim komitesi bağımsızlığının işletmelerin sürdürülebilirlik endeksinde işlem görme durumlarını pozitif yönde etkilediğini bulmuştur.

Yapılan literatür taraması sonucunda bu araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

H1: Yönetim Kurulu büyüklüğünün sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi vardır.

H1₁: Yönetim Kurulu büyüklüğünün sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğünün düzenleyici etkisi vardır.

H1₂: Yönetim Kurulu büyüklüğünün sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkisi vardır.

H1₃: Yönetim Kurulu büyüklüğünün sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi rapor sayısının düzenleyici etkisi vardır.

H2: Yönetim Kurulu bağımsızlığının sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi vardır.

H2₁: Yönetim Kurulu bağımsızlığının sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğünün düzenleyici etkisi vardır.

H2₂: Yönetim Kurulu bağımsızlığının sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkisi vardır.

H2₃: Yönetim Kurulu bağımsızlığının sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi rapor sayısının düzenleyici etkisi vardır.

H3: CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı ve negatif yönde bir etkisi vardır.

H3₁: CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğünün düzenleyici etkisi vardır.

H3₂: CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkisi vardır.

H3₃: CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi rapor sayısının düzenleyici etkisi vardır.

3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi ve kapsamı, araştırma modeli, veri toplama yöntemi, verilerin analizi ve bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Kapsamı

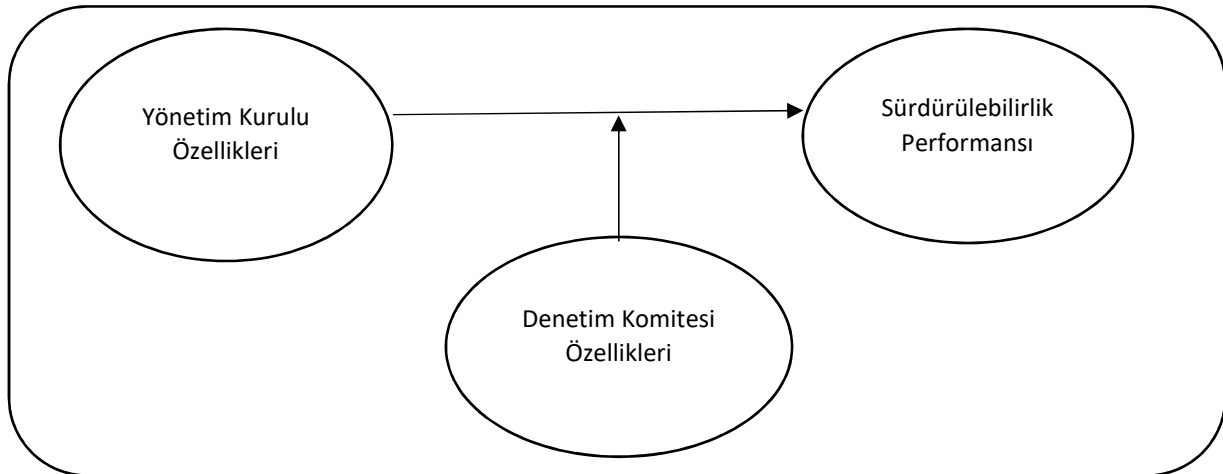
Araştırmanın amacı işletmelerde kurumsal yönetimin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinin araştırılması, ayrıca denetim komitesinin kurumsal sürdürülebilirlik etkisinde düzenleyici rolünün ortaya konulmasıdır. İşletmelerde etkin bir şekilde oluşturulmuş kurumsal yönetim mekanizması, işletmelerin daha şeffaf, hesap verebilir, adil ve sorumlu bir yapının var olmasını sağlayan en önemli unsurdur. Bu da uzun vadede işletme katma değerinin artmasını sağlayacak olan kurumsal sürdürülebilirliğin kilit unsurudur. Yönetim kurulunun bir alt komitesi olarak denetim komitesi, muhasebe, denetim ve finansal raporlama sürecini denetleyerek kurumsal sürdürülebilirlik performansının artırılmasına önemli katkılar sağlar. Buna göre kurumsal yönetim ile sürdürülebilirlik ilişkisinde denetim komitesinin rolünün ortaya koyulması önem arz eden bir konudur.

Araştırmanın kapsamını Türkiye’de Borsa İstanbul 100 Endeksinde yer alan işletmeler oluşturmaktadır. 14 tane işletmenin sürdürülebilirlik performansına ilişkin bilgilere ulaşılamaması nedeniyle bu işletmeler araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bu nedenle araştırma 76 tane işletmeden elde edilen verilerle sürdürülmüştür.

3.2. Araştırma Modeli

Araştırmada kurumsal yönetimin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesinin düzenleyici rolü incelenmiştir. Konuyla ilgili yapılan literatür incelendikten sonra kurumsal yönetime yön veren ve işletme açısından stratejik öneme sahip olan yönetim kurulu özellikleri (yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı, CEO ikiliği), kurumsal sürdürülebilirlik performanslarını gösteren ESG (çevresel, sosyal ve yönetim) skorları ve denetim komitesi özellikleri (denetim komitesi büyüklüğü, toplantı sayısı, rapor sayısı ile araştırma modeli elde edilmiştir. Buna göre araştırma modeli aşağıda Şekil 1.’de gösterilmiştir:

Şekil 1. Araştırma Modeli

Şekil 1 incelendiğinde araştırmanın **bağımsız değişkeni** yönetim kurulu özelliklerinden yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı ve CEO ikiliği; **bağımlı değişkeni** sürdürülebilirlik performansı skorları; **düzenleyici değişkeni** denetim komitesi büyüklüğü, denetim komitesi toplantı sayısı ve rapor sayısıdır.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada Borsa İstanbul 100 Endeksinde yer alan işletmelerin yönetim kurulu, kurumsal sürdürülebilirlik performansı skorları ve denetim komitesi özelliklerine ait bilgiler ikincil verilerden elde edilmiştir. İşletmelerin yönetim kurulu ve denetim komitesiyle ilgili bilgiler Kamuyu Aydınlatma Platformu’ndan ulaşılmıştır. Daha sonra bu işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik performansını

gösteren ESG (çevresel, sosyal ve yönetim) genel skorlarına Refinitiv Enformasyon Limited Şirketinin veri tabanından ulaşım sağlanmıştır.

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Çalışmada BİST-100 Endeksinde yer alan işletmelerin yönetim kurulu ve denetim komitesi özellikleri ile kurumsal sürdürülebilirlik performansı ile ilgili bilgiler toplandıktan sonra bu veriler araştırmacının amaçları doğrultusunda düzenlenmiştir. Araştırma kapsamına alınan 76 tane işletmeye ait bilgiler ilgili kodlamalar yapılarak IBM SPSS Statistic 25 Paket Programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Araştırmada ayrıca yönetim kurulu özelliklerinin kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesinin düzenleyicilik etkisi, Andrew F. Hayes tarafından geliştirilen ve SPSS programı aracılığıyla çalışan PROCESS MACRO ile incelenmiştir.

3.5. Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle yönetim kurulu özellikleri ile sürdürülebilirlik performansları arasında Korelasyon Analizi uygulanmış ve analiz sonuçları Tablo 1.'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizi

Değişkenler	Sürdürülebilirlik	Y.K. Büyüklüğü	Y. K. Bağımsızlığı	CEO ikiliği
Sürdürülebilirlik	1,000			
Y.K. Büyüklüğü	0,484 (0,000)			
Y.K. Bağımsızlığı	0,512 (0,000)	0,767 (0,000)		
CEO ikiliği	-0,694 (0,000)	-0,572 (0,000)	-0,500 (0,000)	1,000

Tablo 1. incelendiğinde yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsızlığı ile sürdürülebilirlik performansı arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki varken; CEO ikiliği ile sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmektedir.

Çalışmada yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı ve CEO ikiliğinin sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisini bulabilmek için regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2.'de gösterilmiştir:

Tablo 2. Yönetim Kurulu Özellikleri ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Regresyon Analizi

	Model Özeti		Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış	t	p
	Düzeltilmiş R ²	F	Beta	Standart Hata	Beta		
Sabit	-	-	49,499	8,758	-	5,652	0,000
Model	0,499	25,920	-	-	-		0,000
YK Büyüklüğü	-	-	0,470	1,192	0,053	0,394	0,695
YK Bağımsızlığı	-	-	6,371	3,208	0,255	1,986	0,041
CEO ikiliği	-	-	-28,088	4,716	-0,597	-5,956	0,000

Tablo 2'de görüldüğü gibi modelin bağımsız değişkenleri olan yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı ve CEO ikiliğinin, bağımlı değişkeni olan kurumsal sürdürülebilirlik performanstaki varyansın %49,9'unu açıklamakta ve aynı zamanda sonucun anlamlı olduğu görülmektedir (p=0,000). Ayrıca yönetim kurulu bağımsızlığının kurumsal sürdürülebilirlik üzerinde anlamlı ve pozitif; CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı ve negatif bir etkiye sahipken yönetim kurulu büyüklüğünün kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerinde anlamlı bir etkiye rastlanılmamıştır. Buna göre H₂ ve H₃ hipotezleri kabul edilmiş, H₁ hipotezi reddedilmiştir.

Çalışmada yönetim kurulu özelliklerinin kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesinin düzenleyici rolü, SPSS paket programında çalışan ve Hayes'in geliştirdiği Process Makro ile test edilmiştir. Düzenleyici (moderatör) etki, iki değişken arasındaki ilişkinin hangi durumlarda değiştiğini anlamak için kullanılır. Düzenleyici değişkenin veya etkileşim değişkeninin (W) farklı değerler aldığı, bağımsız değişken (X) ile bağımlı değişken (Y) arasındaki ilişkilerin farklı değerler aldığı ileri sürülmektedir (Gürbüz, 2019: 19). Bu araştırma kapsamında işletmelerin yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı arttıkça ve CEO ikiliği azaldıkça sürdürülebilirlik performansının artması, denetim komitesi özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Bu nedenle çalışmada denetim komitesi özelliklerinin moderatör rolünün tespit edilmesinde düzenleyicilik etki analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada regresyon analizi sonucunda H₁ hipotezinin kabul edilmemesi nedeniyle yönetim kurulu büyüklüğünün kurumsal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisinde denetim komitesi özelliklerinin düzenleyicilik etkisi incelenmemiştir ve böylelikle H₁, H₂ ve H₃ hipotezleri reddedilmiştir.

Ayrıca yönetim kurulu bağımsızlığının kurumsal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğü, toplantı sayısı ve rapor sayısının düzenleyicilik etkisi tespit edilememiştir ve H₂, H₂ ve H₂ hipotezleri reddedilmiştir. Buna karşılık CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğü, toplantı sayısı ve rapor sayısının düzenleyici etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda tabloda sadece düzenleyicilik etkisi anlamlı çıkan analiz sonuçlarına yer verilmiştir:

Tablo 3. Denetim Komitesi Özelliklerinin Düzenleyicilik Etkisi

Denetim Komitesi Büyükülüğü	R	R ²	F	Df1	Df2	p
	0,7142	0,5101	24,9900	3,0000	72,0000	0,000
	Etkileşim Değişkeni	R ² değişimi	F	Df1	df2	p
CEO İkililiği x D.K. Büyüklüğü	0,0204	2,9993	1,0000	72,0000	0,0476	
Model	Katsayı	Standart Hata	t	p	LLCI	ULCI
Sabit	64,8273	2,0000	32,4134	0,0000	60,8403	68,8143
CEO İkililiği	-35,0141	4,0506	-8,6442	0,0000	-43,0888	-26,9394
D. K. Büyüklüğü	-0,3230	1,5734	-0,2053	0,0379	-3,4596	-2,8135
CEO İkililiği x D. K. Büyüklüğü (Etkileşimsel Terim)	-6,1586	3,5561	-1,7319	0,0476	-13,2475	-0,9303
Denetim Komitesi Toplantı Sayısı	R	R ²	F	Df1	Df2	p
	0,7497	0,5616	30,7387	3,0000	72,0000	0,0000
	Etkileşim Değişkeni	R ² değişimi	F	Df1	df2	p
CEO İkililiği x D.K. Toplantı Sayısı	0,0441	7,2398	1,0000	72,0000	0,0089	
Model	Katsayı	Standart Hata	t	p	LLCI	ULCI
Sabit	65,0717	1,8877	34,4719	0,0000	61,3086	68,8347
CEO İkililiği	-41,2749	4,6050	-8,9631	0,0000	-50,4548	-32,0950
D. K. Toplantı Sayısı	-0,4353	0,2156	-2,0187	0,0472	-0,8651	-0,0054
CEO İkililiği x D. K. Toplantı Sayısı (Etkileşimsel Terim)	-4,1059	1,5259	-2,6907	0,0089	-7,1478	-1,0639
Denetim Komitesi Rapor Sayısı	R	R ²	F	Df1	Df2	p
	0,7311	0,5344	27,5510	3,0000	72,0000	0,0000
	Etkileşim Değişkeni	R ² değişimi	F	Df1	df2	p
CEO İkililiği x D.K. Rapor Sayısı	0,0388	5,9930	1,0000	72,0000	0,0168	
Model	Katsayı	Standart Hata	t	p	LLCI	ULCI
Sabit	67,8970	1,9426	33,4079	0,0000	61,0246	68,7695
CEO İkililiği	-37,5019	4,1850	-8,9610	0,0000	-45,8446	-29,1591
D. K. Rapor Sayısı	-0,2260	0,2151	-1,0506	0,0369	-0,6547	-0,2028
CEO İkililiği x D. K. Rapor Sayısı (Etkileşimsel Terim)	-3,2222	1,3162	-2,4481	0,0168	-5,8461	-0,5983

Tablo 3'te CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesi büyüklüğü, toplantı sayısı ve rapor sayısının her birinin düzenleyici etkisine ilişkin sonuçlar gösterilmiştir. Process model özeti bölümünde regresyon analizine dâhil edilen denetim komitesi büyüklüğünün, CEO ikiliğinin ve etkileşimsel terimin sonuç değişkeni olan kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki değişimin yaklaşık %51'ini ($R^2: 0,5101$) açıkladığı; CEO ikiliği x denetim komitesi büyüklüğü etkileşimsel terimin kurumsal sürdürülebilirlik performansı değişkeninde %2,04'lük bir değişime sebep olduğu ve değişimin istatistiksel olarak ($p=0,0476$) anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca etkileşimsel terim değişkenine ait güven aralıklarının alt ve üst limitlere (LLCI ve ULCI) ait değerlerin 0 (sıfır) içermemesi de denetim komitesi büyüklüğünün düzenleyici etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre araştırmamızın H_{31} hipotezi olan CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesi büyüklüğünün düzenleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde Process model özeti bölümünde regresyon analizine dâhil edilen denetim komitesi toplantı sayısının, CEO ikiliğinin ve etkileşimsel terimin sonuç değişkeni olan kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki değişimin yaklaşık %56'sını ($R^2: 0,5616$) açıkladığı; CEO ikiliği x denetim komitesi toplantı sayısı etkileşimsel terimin kurumsal sürdürülebilirlik performansı değişkeninde %4,4'lük bir değişime sebep olduğu ve değişimin istatistiksel olarak ($p=0,0089$) anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca etkileşimsel terim değişkenine ait güven aralıklarının alt ve üst limitlere (LLCI ve ULCI) ait değerlerin 0 (sıfır) içermemesi de denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre araştırmamızın H_{32} hipotezi olan CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak regresyon analizine dâhil edilen denetim komitesi rapor sayısının, CEO ikiliğinin ve etkileşimsel terimin sonuç değişkeni olan kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki değişimin yaklaşık %53'ünü ($R^2: 0,5344$) açıkladığı; CEO ikiliği x denetim komitesi rapor sayısı etkileşimsel terimin kurumsal sürdürülebilirlik performansı değişkeninde %4'lük bir değişime sebep olduğu ve değişimin istatistiksel olarak ($p=0,0168$) anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca etkileşimsel terim değişkenine ait güven aralıklarının alt ve üst limitlere (LLCI ve ULCI) ait değerlerin 0 (sıfır) içermemesi de denetim komitesi toplantı sayısının düzenleyici etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak araştırmamızın H_{33} hipotezi olan CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesi rapor sayısının düzenleyici etkiye sahip olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İşletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik performansının artırılması, iyi bir kurumsal yönetim mekanizmasının oluşturulmasına bağlıdır. Yönetim kurulunun bir alt komitesi olarak denetim komitesi de muhasebe, denetim ve finansal raporlama süreçlerinin denetlenmesini sağlayarak kurumsal sürdürülebilirliğin iyileştirilmesine katkıda bulunur. Denetim komitesi, yönetim kurulunun gözetim fonksiyonunun geliştirilmesi ve işletme içerisindeki bilgi asimetrisinin azaltılması işlevleri sayesinde kurumsal yönetimi ve buna bağlı olarak da kurumsal sürdürülebilirlik performansının artırılmasını sağlar.

Bu araştırmada kurumsal yönetimin bir göstergesi olarak yönetim kurulu özelliklerinin işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik performansına etkisinde denetim komitesinin düzenleyici rolü incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle Borsa İstanbul 100 Endeksinde yer alan işletmelerin yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsızlığı ve CEO ikiliği, denetim komitesi büyüklüğü, toplantı ve rapor sayısına ait bilgiler elde edilmiştir. Sonrasında Refinitiv Enformasyon Limited Şirketinin veri tabanından bu işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik puanlarına ulaşılmıştır. Bazı işletmelere ilişkin bilgilere

ulaşılabilmesi nedeniyle bu işletmeler araştırma kapsamından çıkarılmış ve toplamda 76 tane işletme verisiyle araştırma sürdürülmüştür.

Araştırma sonucunda yönetim kurulu bağımsızlığı ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve pozitif yönde, CEO ikiliği ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre daha bağımsız üye oranına sahip yönetim kurulu yapısı, işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik performansını olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca CEO ikiliğinin olmadığı işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik performansının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan yönetim kurulu özelliklerinin sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisinde denetim komitesinin (büyüklüğü, toplantı sayısı, rapor sayısı) düzenleyici etkisinin analizine ilişkin sonuca göre, denetim komitesi büyüklüğü, toplantı ve rapor sayısının, CEO ikiliğinin kurumsal sürdürülebilirlik performansı üzerindeki etkisini güçlendirdiği tespit edilmiştir. Buna göre denetim komitesi bağımsızlık, uzmanlık ve gözetim fonksiyonlarıyla işletmelerde muhtemel vekâlet çatışmalarını azaltarak kurumsal sürdürülebilirlik performansının güçlendirilmesinde stratejik öneme sahiptir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında işletmelerde kurumsal sürdürülebilirlik kültürünün yerleştirilmesi için kurumsal yönetim anlayışının tüm yönetim kademelerinde benimsenmesinin sağlanması önerilmektedir. Buna ek olarak işletmelerde denetim komitesinin rolünün artırılması ve denetim komitesinin güçlendirilmesi, kurumsal sürdürülebilirlik performansının artırılmasında büyük öneme sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKLAR

- Acar, Ü. M., Durmaz, Ş., & Coşgunaras, Ş. N. (2021). Sürdürülebilirlik Performansını Etkileyen Finansal ve Finansal Olmayan Faktörler Üzerine Bir Araştırma: BİST Sürdürülebilirlik Endeksi Örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi (MUVU)/Journal of Accounting & Taxation Studies (JATS)*, 14 (1).
- Adegboye, A., Ojeka, S., Alabi, O., Alo, U., & Aina, A. (2020). Audit committee characteristics and sustainability performance in Nigerian listed banks. *Business: Theory and Practice*, 21 (2), 469-476.
- Al-Shaer, H., & Zaman, M. (2018). Credibility of sustainability reports: The contribution of audit committees. *Business strategy and the environment*, 27 (7), 973-986.
- Badawy, H. A. E. S. (2020). Audit Committee Effectiveness and Corporate Sustainable Growth: The Case of Egypt. *Alexandria Journal of Accounting Research*, 4 (2).
- Buallay, A., & Al-Ajmi, J. (2019). The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting: Evidence from banks in the Gulf Cooperation Council. *Journal of Applied Accounting Research*.
- Buallay, A. M., & Al-Dhaen, E. S. (2018, October). The relationship between audit committee characteristics and the level of sustainability report disclosure. In *Conference on e-Business, e-Services and e-Society* (pp. 492-503). Springer, Cham.
- Bunget, O. C., Mateş, D., Dumitrescu, A. C., Bogdan, O., & Burcă, V. (2020). The link between board Structure, audit, and performance for corporate sustainability. *Sustainability*, 12 (20), 8408.
- Chandrakant, R., & Rajesh, R. (2022). Social sustainability, corporate governance, and sustainability performances: an empirical study of the effects. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*, 1-13.
- Düzer, M. (2021). Kurumsal yönetim, kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal performans: Bist'te bir inceleme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (17), 35-51.

- Gürbüz, S. (2019). Aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Hamidah, A.A. (2020). The influence of corporate governance on sustainability report management: the moderating role of audit committee. *Polish Journal of Management Studies*, 21 (1), 146-157.
- Hussain, N., Rigoni, U., & Orij, R. P. (2018). Corporate governance and sustainability performance: Analysis of triple bottom line performance. *Journal of business ethics*, 149 (2), 411-432.
- Janggu, T., Darus, F., Zain, M. M., & Sawani, Y. (2014). Does good corporate governance lead to better sustainability reporting? An analysis using structural equation modeling. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 145, 138-145.
- Kocmanová, A., Hřebíček, J., & Dočekalová, M. (2011). Corporate governance and sustainability. *Economics & Management*, 16.
- Köse, E. (2021). Kurumsal yönetim özelliklerinin çevresel, sosyal ve yönetim (esg) açıklamalarına etkisi.
- Madi, H. K., Ishak, Z., & Manaf, N. A. A. (2014). The impact of audit committee characteristics on corporate voluntary disclosure. *Procedia-social and behavioral sciences*, 164, 486-492.
- Mahmood, Z., Kouser, R., Ali, W., Ahmad, Z., & Salman, T. (2018). Does corporate governance affect sustainability disclosure? A mixed methods study. *Sustainability*, 10 (1), 207.
- Michelon, G., & Parbonetti, A. (2012). The effect of corporate governance on sustainability disclosure. *Journal of management & governance*, 16 (3), 477-509.
- Munir, A., Khan, F. U., Usman, M., & Khuram, S. (2019). Relationship between Corporate Governance, Corporate Sustainability and Financial Performance. *Pakistan Journal of Commerce & Social Sciences*, 13 (4).
- Ong, T., & Djajadikerta, H. G. (2018). Corporate governance and sustainability reporting in the Australian resources industry: An empirical analysis. *Social Responsibility Journal*.
- Sar, A. K. (2018). Impact of corporate governance on sustainability: A study of the Indian FMCG industry. *Academy of Strategic Management Journal*, 17 (1), 1-10.
- Selimoğlu, S. K., & Yazıcı, R. (2021). Türkiye’de Kurumsal Yönetişim ve Sürdürülebilirlik. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 113-136.
- Setiany, E., Hartoko, S., Suhardjanto, D., & Honggowati, S. (2017). Audit committee characteristics and voluntary financial disclosure. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 6(3), 239.
- Setyahadi, R. R., & Narsa, I. (2020). Corporate governance and sustainability in Indonesia. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7 (12), 885-894.
- Shrivastava, P., & Addas, A. (2014). The impact of corporate governance on sustainability performance. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 4 (1), 21-37.
- Tuan, K. (2019). Yönetim kurulu özelliklerinin sürdürülebilirlik raporlarına etkisi: Borsa İstanbul örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 233-242.

İnternet Kaynakları

<https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri>